

Kollektivtrafik för alla

I mars 2019 avrapporterade Trafikanalys ett regeringsuppdrag om att kartlägga funktionshinder i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning. I likhet med tidigare utredningar konstaterades brister i styrning och uppföljning.

Aktörer strävar efter att uppfylla formella krav på fysisk framkomlighet, men aktuella behovsanalyser och lägesbilder i ett resenärsperspektiv uteblir.

Uppdraget resulterade i en översyn av Trafikanalys egen nationella måluppföljning. Från och med år 2020 kommer Trafikanalys att följa upp tre målområden för en kollektivtrafik för alla.

- Resandet från/till tillgängliga hållplatser och stationer
- Kvalitet på tillgänglighetsinformation
- Upplevd användbarhet

Trafikanalys Rapport 2019:3 och PM 2019:8

En av tre har en funktionsnedsättning

En funktionsnedsättning innebär någon form av varaktigt nedsatt förmåga av fysisk, medicinsk, psykisk eller kognitiv natur. Mätmetoder varierar inom och mellan länder.

Andel personer i befolkningen med funktionsnedsättning uppskattas vanligtvis i intervallet 10-20 procent. Mätningar omfattar sällan alla slags funktionsnedsättningar.

Trafikanalys lät göra en enkät om kollektivtrafik, funktionsnedsättningar och upplevda hinder.

- Närmare en av tre svenskar uppgav minst en funktionsnedsättning av fysisk, medicinsk, psykisk eller kognitiv karaktär.
- En av sju svenskar uppgav minst två funktionsnedsättningar som påverkar vardagslivet.

Funktionshinder tar många former

Funktionshinder är egenskaper i vår miljö som reducerar vår förmåga att agera i den. De kan vara av fysisk, social eller informationsmässig natur, och av allmän eller specifik karaktär för olika resenärsgupper.

Svenska och internationella regelverk ställer krav på tillgänglighet. På transportområdet finns det krav på fordon och infrastruktur, till exempel fysiska och tekniska krav på utrymme och utrustning för rullstolsburna personer.

Samtidigt är många funktionshinder oreglerade, till exempel tillgång till toaletter, allergenfria miljöer, service vid trafikstörningar, anpassade informationsmedier, underhåll av faciliteter och utrustning.

Trafikanalys har haft ett brett perspektiv på hinder och sett till såväl behov i ett resenärsperspektiv, som krav och efterlevnad i ett verksamhetsperspektiv.

Hinder förklarar resmönster bättre än funktionsnedsättning

Personer med nedsatt rörelseförmåga gör hälften så många resor med kollektivtrafik som personer utan nedsatt rörelseförmåga. Många faktorer påverkar.

Bland dem med funktionsnedsättning, jämfört med dem utan, är medelåldern högre, arbetslösheten högre och utbildningsnivån lägre. Det innebär färre pendlingsresor till och från jobb och skola.

Trafikanalys har genomfört flera enkäter för att klargöra hur funktionsnedsättningar och hinder påverkar resandet med kollektivtrafik. De visar att effekter förklaras bäst av upplevda hinder.

Hur påverkas andelen resenärer som regelbundet reser kollektivt (minst en gång/månad)?

Exempel på bakgrundsfaktor	Marginal effekter
Bor i storstad	Plus 20-25 procent
Har körkort	Minus 20-30 procent
Fler upplevda hinder än genomsnittet	Minus 20-30 procent

Källa: Trafikanalys beräkning av marginaleffekter i statistiska analyser (logistisk regression) av sambandet mellan andelen regelbundna resenärer och demografiska faktorer på basis av data från två oberoende enkäter.

Exempel på enkätfrågor om hinder: Hur väl stämmer följande påståenden in på din erfarenhet?

- Det är enkelt att planera hela resan även när jag måste byta.
- Hjälpmiddel och faciliteter fungerar som de ska.
- Det är lätt att göra spontana resor och ändra resplaner.
- Det är enkelt att ta sig till och från hållplatser även på vintern.
- Det är enkelt att få aktuell information under en resa.

Kritik av styrning och uppföljning

I likhet med tidigare utredningar konstaterar Trafikanalys att styrdokument och uppföljning brister på området, även om det finns stor variation mellan regioner.

I uppdraget har Trafikanalys haft kontakter med funktionshinderrörelsen på nationella och regionala nivåer. Upplevelsen är att förbättringar sker, men att det finns en övertro på att kollektivtrafiken är mer anpassad än vad den är.

Kommuner och regioner kan se tillgänglighetsanpassning av kollektivtrafiken som ett medel att effektivisera färdtjänsten. Antal färdtjänsttillstånd har också minskat med 25 procent de senaste 20 åren.

Resandet med kollektivtrafik har samtidigt ökat i Sveriges befolkning, dock inte bland dem med nedsatt rörelseförmåga.

Nationell måluppföljning 2020

Mot bakgrund av kvalitetsbrister har en revision skett av mått och metoder för måluppföljning av kollektivtrafikens användbarhet. Från och med 2020 inkluderas följande delmått.

- Resandet från/till tillgängliga hållplatser och stationer
- Kvalitet på tillgänglighetsinformation
- Upplevd användbarhet

Trafikanalys följer upp varje delmått vart tredje år, ett av dem årligen.

För mer information

Trafikanalys

Tom Andersson

Kvalificerad utredare

tom.andersson@trafa.se

010-414 42 25

Rosenlundsgatan 54, 118 63 Stockholm

Tel: 010-414 42 00

www.trafa.se